

Мурашиний «вир смерті» українського політикуму

Одним із загадкових явищ життя мурах є [спіраль смерті](#), або мурашиний вир (див. [відео](#)). Феномен мурашиного виру полягає в тому, що з незрозумілих причин одна мураха або їх група починають бігати по колу. Поступово в цей мурашиний вир залучаються й інші мурахи. При цьому комахи протягом тривалого часу бігають по замкнутому колу, поки не вмирають від повного виснаження. Вперше явище мурашиного виру було описано в 1910 році.

У 1921 році на північно-східному узбережжі Південної Америки спостерігали величезний мурашиний вир діаметром 365 метрів. Він складався з мурах-ецитонів. Ці мурахи бігали по колу два дні, усюючи ґрунт мертвими тільцями. З плином часу невелика група мурах відокремилася від загального кола і повела за собою частину тих, хто залишався на той момент ще живим.

В 1944 році було проведено детальне дослідження цього явища, яке здійснив зоопсихолог Теодор Крістіан Шнейрла. Серед теоретичних причин такої поведінки мурах — феромонний слід, яким мурахи позначають стежку на поверхні ґрунту, а точніше – його випадкове зникнення через природні причини, що, у певних випадках, спричинює рух мурахи по колу внаслідок втрати позначеного курсу та приєднання до її руху інших мурах.

Схоже явище ось уже понад 25 років ми можемо спостерігати в середовищі українських політиків і громадських активістів, які знов і знов долучаються до участі в політичних проектах. Нажаль, тривалість політичного виру є значно довшою, ніж мурашиного, що приховує саме його існування від учасників руху по колу, проте перебування у ньому приводить до не менш драматичних наслідків.

Опишемо етапи політичного виру українського політикуму:

- **Формування політиками ініціативної групи по створенню нового політичного проекту.**
- **Зустрічі з потенційними інвесторами** та залучення початкових коштів.
- **Пошук активістів у регіонах** та проведення установчого з'їзду нової політичної організації.
- **Презентація політичної партії в регіонах** за участі лідерів з Центру у складі великої групи активістів, які поділені на малі, зазвичай, відкрито або приховано ворогуючі мікрогрупи із власними лідерами на чолі.
- **Створення обласної чи місцевої партійної організації.**
- **Рангування між мікрогрупами** за володіння франшизою - за лідерство в організації і за монопольний доступ до повного обсягу інформації - права безпосередньої комунікації з Центром, що приводить до проявлення

лідерської мікрогрупи, в руках якої починає концентруватися вся повнота влади. Інструмент рангування - міжгруповий та міжособистісний конфлікти.

- **Втрата інтересу в інших груп** (зазвичай, в особі їх лідерів) до участі в організації внаслідок нездатності чинити вплив на вироблення та прийняття рішень і, відповідно, на розподіл ресурсів, якими вже володіє, чи потенційно володітиме організація. Стискання організації до лідерської групи, перетворення більшості її членів на пасивних статистів.

- **Імітація лідерською групою діяльності** всієї організації та її чисельне скорочення в результаті втрати мотивації в більшості членів і усвідомлення ними свого підпорядкованого положення. Концентрація влади і права розпоряджатися ресурсами організації в руках лідерів внаслідок перебігу процесів класичної групової динаміки. Втрата якостей та потенціалу організації внаслідок прийому до неї лише тих, хто визнає лідерів та готовий їм безумовно підпорядковуватися. Втрата ініціативи та, відповідно, активності "підлеглими" внаслідок її системного подавлення лідерами, які вбачають у несанкціонованій ініціативі посягання на власний статус. Витискання з організації незгідних як потенційних претендентів на лідерство. Негативна селекція внаслідок кар'єрної успішності тих, хто володіє більшою варіабельністю поведінкових схем і стратегій - тобто тих, хто здатний «ходити по головах». Інструменти - маніпуляція альтернативами, ініціювання лідерами міжособистісних конфліктів, інтриг, травлі і репресій проти неугодних.

- **Втрата дієздатності** і, як наслідок, вимушене залучення зовнішнього фінансування для участі у виборах.

- **Потрапляння у повну залежність** від інвесторів та узалежнення будь-якої активності від наявності фінансового ресурсу. Перетворення організації у виборчу машину без власної мети з жорсткою ієрархічною структурою, централізованим контролем та розподілом обов'язків. Залучення політехнологів. Набуття організацією символічного капіталу (авторитету) в результаті використання маніпулятивних політичних технологій.

- **Системне обрання стратегій конфронтації** у конкурентній боротьбі за владу з іншими політичними організаціями під час виборів, трактування виборчого процесу як гри з нульовою сумою, що обумовлює використання всього набору [стратегем](#) Сунь-Дзи при взаємодії з конкурентами та приводить до зсуву ціннісної шкали і моральної деградації членів партії, а [згодом – всього суспільства](#).

- **Перемога на виборах** як конвертація символічного капіталу у владний. Потрапляння лідерів організації у виборні та виконавчі органи влади. Згорання діяльності організації (непроведення зборів та зупинка іншої статутної діяльності) для унеможливлення контролю за діями представників партії у владі зі сторони простих членів.

- **Конвертування** представниками партії у владі набутого владного капіталу організації у фінансовий капітал для повернення інвесторам вкладених коштів з відсотками і для власного збагачення. Як наслідок, падіння авторитету партії – занулення її символічного капіталу.

- **Поразка на виборах** внаслідок втрати партією її символічного капіталу - авторитету. Згорання діяльності організації, її «консервація» до наступних виборів або до моменту фінансового стимулювання активності в інтересах інвесторів.

- **Маргіналізація і розпад** політичної організації, втрата інтересу у лідерів до діяльності в її рамках.

- **Формування політиками ініціативної групи по створенню нового політичного проекту.**

- І далі - повтор циклу на новому витку політичної спіралі.

Очевидно, що тривалість описаного циклу для різних політичних організацій є різною, як і кількість залучених у вир політиків та громадських активістів. Причому більшість із учасників, безперечно, є порядними і чесними патріотами, які, перебуваючи у вирі, змушені діяти у відповідності до його логіки і всупереч власним ціностям. Деякі дослідники називають це Системою, яку, на їх думку, слід знищити. Проте очевидно, що її знищення обумовить нову Руїну і втрату державності внаслідок невідворотних міжусобиць. Тому, на нашу думку, більш гуманною і конструктивною буде її [заміна](#) на іншу систему, яку мусять створити прогресивні політики, щоб, як у мурашиному вирі, вивести якомога більшу частину залученого активу зі «спіралі смерті» українського політикуму.

Проблема посилюється тим, що кожне нове покоління політиків та громадських активістів, яке, після досягнення повноліття, долучається до українського політичного життя, все більше сприймає описаний вир як норму і, навіть усвідомлюючи його згубні вади, відкидає саму можливість існування іншої політики – чесної і прозорої, без подвійної моралі та на основі визнаних усіма цінностей та ідеалів, за правилами гри «виграш-виграш» в умовах кооперації.

На 25-му році української Незалежності проблема стала такою гострою, що вже окремі відомі політики почали пропонувати шляхи її вирішення на державному рівні. Одним із них є державне фінансування діяльності політичних партій, яке, на думку розробників та прихильників відповідних [законопроектів](#), послабить тотальну залежність політичних партій від олігархічних кланів. Звісно, це частково вирішить описану тут проблему, проте, як показують політичні тенденції у Польщі, у якій вже давно діє відповідний закон, його застосування супроводжується суттєвими корупційними ризиками, що спонукало місцевих політиків ініціювати відміну цього закону на [референдумі](#).

На нашу думку, умовою виходу з існуючого політичного «виру смерті» частини українських політиків і громадських активістів є побудова ними таких політичних організацій, у яких, внаслідок використання відповідних [організаційних інструментів](#), на системному рівні буде заблокована можливість у претендентів на неформальне і формальне лідерство та в лідерів усіх підрозділів ініціювати і здійснювати особистісні та міжгрупові конфлікти з метою досягнення успіху в процесі рангування, а виділена учасниками взаємодії соціальна енергія для реалізації цього захоплюючого процесу, що обумовлений нашою біологічною природою, автоматично спрямовуватиметься на досягнення спільної мети.

[Тарас Плахтій](#), незалежний дослідник.